

ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ЯК РІЗНОВИД НЕЮРИСДИКЦІЙНОГО ЮРИДИЧНОГО ПРОЦЕСУ

Слинько Дмитро Вікторович

доктор юридичних наук, професор
професор кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7960-615X>

Неюрисдикційний процес є формою звичайної правореалізації за участі владного суб'єкта, тобто передбачає відсутність спору про право. Він заснований на концепції саморегуляції та свободи волевиявлення моделі поведінки суб'єктів, метою яких виступає захист законних інтересів. Вибір варіантів поведінки сторін у неюрисдикційному процесі із забезпечення законного інтересу визначає характер саморегулювання. У цьому розумінні неюрисдикційний процес є особливою формою діяльності суб'єктів у відповідності із чинним законодавством [1; 2].

Вважаємо, що критеріями диференціювання неюрисдикційного процесу на різновиди є мета діяльності, оскільки галузевий критерій не може бути застосований унаслідок відсутності правового спору. Мета діяльності, у свою чергу, передбачає врахування суб'єктності та компетентності. Виходячи з вищевикладеного, маємо підстави виокремити інтерпретаційний процес, який, носячи неюрисдикційний характер, має велике значення для здійснення юрисдикційної діяльності.

Термін «тлумачення» походить від латинського «interpretation» і має багато значень. У широкому значенні інтерпретація – це пізнавальний процес, спрямований на пояснення суті природних явищ суспільного життя. У правовій галузі даний термін використовують під час пояснення та з'ясування змісту нормативно-правових актів [3, с. 167]. Тлумачення права передбачає пізнання і пояснення його змісту, мети, соціального призначення, практичної значущості та переклад абстрактних приписів права більш зрозумілою та доступною мовою конкретних понять і висновків [4, с. 128].

Інтерпретацію текстів нормативно-правових актів слід розуміти у якості когнітивного процесу і одночасно результату у встановленні сенсу мовних і/або немовних дій. З урахуванням розуміння такої інтерпретації маємо змогу вказати на її двоєдину сутність, яка полягає у тому, що інтерпретація одночасно є процесом та результатом. Таким чином, інтерпретація як процес є когнітивною (ментально-мовною) діяльністю, у ході якої зміст мовного вираження набуває мовного втілення. Тобто здійснюється процес послідовного переходу від тексту до сенсу, зафіксованого у формі тексту [5, с. 186].

Відтак, інтерпретаційний процес (тлумачення нормативних приписів) є інтелектуально-вольовою діяльністю суб'єктів зі встановлення їх сенсу з метою відповідної реалізації та удосконалення. М. П. Молибога, відзначаючи інтелектуально-вольовий характер тлумачення та його спрямованість на пізнання і з'ясування змісту права, звертає увагу на те, що він є певним процесом мислення, результат якого виражається в усній або письмовій формі [6, с. 12-13]. Таким чином, інтерпретаційний процес складається зі з'ясування і його результату та роз'яснення [7, с. 45].

Необхідність процесу інтерпретації обумовлюється особливістю зовнішнього оформлення правових норм, їх юридичним та мовно-логічним оформленням і, відповідно, потребами правозастосовної діяльності. Здійснення правотворчості передбачає логічний послідовний виклад нормативно-правових приписів, їх простоту, зрозумілість, доступність і, водночас, чітко витриманий професійний стиль і мову. Логічність, точність, чіткість та ясність нормативно-правового акту зумовлюють адекватне здійснення інтерпретації приписів права, належне забезпечення прав та законних інтересів фізичних та юридичних

осіб, процесуальну економію. Водночас потрібно враховувати, що вказані прийоми юридичної іноді спричиняють ускладнення у правозастосовній практиці, оскільки лаконічність формулювання правових приписів може бути ширше або вужче дійсного змісту правової норми. Це вимагає від правозастосувача зробити правильні висновки, не допустити зміни смислу норми права [8, с. 223]. Використання знань у галузях правової, спеціальної та літературної термінології пов'язане із тим, що нормативно-правові акти викладено відповідним науково-літературним стилем у різних сферах суспільних відносин. Крім того, потреба тлумачення правових норм зумовлена також їхньою взаємопов'язаністю, тим, що вони діють у певній системі, а не ізольовано [6, с. 13]. Натомість, ефективність реалізації правових приписів, закріплених у нормативно-правових актах, безпосередньо залежить від з'ясування їх змісту та правильного його розуміння, оскільки помилкова інтерпретація призводить, як правило, до негативних наслідків [9, с. 258].

У свою чергу, сприяючи правильному, точному та однозначному розумінню і застосуванню нормативно-правових актів, інтерпретаційний процес здійснює вплив на стан законності і правопорядку, але не тягне за собою внесення виправлень чи змін до нормативно-правових актів.

Таким чином, під інтерпретаційним процесом як різновидом юридичного процесу, на нашу думку, слід розуміти спеціальну інтелектуально-вольову діяльність вповноважених суб'єктів, яка має логічний, послідовний характер та спрямована на встановлення змісту правових норм з метою правильного розуміння і належного застосування приписів права.

Список літератури:

1. Євграфова Є. П. Формування системи національного законодавства (деякі питання теорії і практики): автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2005. 21 с.
2. Євсєєв О. П. Процедури в конституційному праві України: монографія. Харків: ФІНН. 2010. 184 с.
3. Ведерніков Ю. А., Грекул В. С. Теорія держави і права: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2005. 224 с.
4. Теорія держави і права: навч. посіб. / упоряд. Л. М. Шестопалова. Київ: Прецедент, 2006. 197 с.
5. Слинко Д. В. Юридичний процес: історія, теорія, практика: монографія. Харків: НТМТ, 2017. 415 с.
6. Молибога М. П. Тлумачення норм права: теоретичні засади та практичний вимір. Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. 2010. № 3. С. 12-16.
7. Молибога М. П. Тлумачення норм права: сутнісні характеристики. Часопис Київського ун-ту права. 2010. № 2. С. 42-46.
8. Капліна О. В. Тлумачення норм кримінально-процесуального права за обсягом їх правового змісту. Університетські наукові записки. 2005. № 1-2. С. 223-230. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2005_1-2_37.
9. Котенко М. В. Тлумачення норм права в системі юридичної діяльності. Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Сер. Юридические науки. Том 25(64). 2012. №1. С. 258-263.